

REVISTA LITERARĂ

APARE DE DOUĂ ORI PE LUNĂ.

Abonamentul : Pe un an, 20 lei; pe 6 luni, 10 lei; pe 3 luni, 5 lei.

DIRECȚIUNEA : Redactor-Administrator :
REPREZENTATA DE COMITET. TH. M. STOENESCU.

SCRISORILE
ne francate se refuză.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRATIA
STR. SF. SPIRIDON, NO. 25.

ABONAMENTELE
se plătesc înainte.

CATRE CITITORI

Anunțăm cu părere de rău că D-NUL ST. VELLESCU, din cauza ocupațiilor d-sale de primă-importanță, nu mai poate continua cu direcțiunea acestei reviste. Până la o nouă direcțiune, revista va urma să apară ca și mai înainte sub conducerea comitetului.

CUM SE JUDECA OPERILE DE ARTA

— PICTURĂ, SCULTURĂ, ARHITECTURĂ —

(Conferința ținută la Atheneul Român).

(Urmare și fine).

O doamnă mă întreba, acum câtă-va vreme, dacă avem și noi un muzeu de pictură și de sculptură în București și esprimându-mi marea mea mirare că nu-l cunoaște, d-sa, care cunoaște în amănunte Luvru, muzeele Italiei și ale Austriei, imi făgădui că și va face o adevărată plăcere să viziteze și muzeul nostru, la vară, când va pleca în călătorie, sau la toamnă, când se va întoarce.

Am înmulțit exemplele luate din fosta noastră Pinacotecă, sperând că ast-fel când ea va fi reinstalată, curiozitatea mai multor doamne și domni le va grăbi pașii, ca s'o viziteze. Am înmulțit exemplele pe de altă parte, ca să probăm că în muzeul Luvrului său în or-care alt muzeu, pe care l-am vizita, sentimentul particular al fiecărui va atrage către reproducțiunile vre-unea din efectele naturii, fără ca pentru aceasta să fie cine-va autorizat a clasa meritul artistic mai mare al cutărei ori culărei opere.

Dar nedesăvârșita natură umană merge

și mai departe, modificându-și judecata, nu impresionată de natura subiectului opereii, ci de gradul de simpatie sau antipatie ce are pentru autorul acelei opere. A! câte rele n'ar fi fost scutite societății și cu ce pași repezi ar merge progresul omenirii, dacă am prețui binele or-unde l găsim, iar nu orbiți de simpatie sau antipatie! Și câte nu sunt cauzele ce ațită simpatia și antipatia noastră! Altă dată divergința încredințe, în religiune, astă-zî mai cu seamă divergința în opiniunile politice. Altă dată, ca și azi însă, acest sentiment al simpatiei și antipatiei nu e stimulat de o putere oarbă, fatală, ce ne târăște către o convingeție, ci suntem mai adesea ori târați de interesul personal sub diversele forme, cu care acest vițiu, satisface pasiunile noastre.

Să mărginim însă aci această digresiune și ocupându-ne numai de influența acestui sentiment în judecata noastră asupra artelor, să probăm prin câte-va exemple, cum s'a indus în eroare secolii întregi, opinia

publică. A fost o epocă când nimeni n'ar fi cutezat, scriind Istoria artelor din timpul Renașterii Italiene, să schimbe vre-o iotă din cele zise de *Vazari*, istoriograful patentat al vieței celor mai mari artiști Italiani, căci citațiunile după *Vazari* aveau *autenticitate*, ca ale unuia care trăise împreună cu cea mai mare parte din artiștii de care vorbea și ca ale unuia, care fiind artist însemnat el însuși, judecata sa era nediscutată.

Azi descoperirile, ce se fac zilnic în deosebitele biblioteci din Italia, comunicarea ătator corespondențe particulare și a altor contemporani ai artiștilor de care vorbește *Vazari*, mai cu seamă asupra artiștilor cari cu Michel-Angelo, de Caravagio erau în rele raporturi cu *Vazari*, probând pe fie-ce zi că multe din afirmațiunile lui *Vazari*, sunt un șir de nedrepte aprecieri.

Fără să străbatem mările și țările, fără să resfoim Istoria timpilor trecuți, fără să împrumutăm pildele de la streini, toți aceia cari s'au interesat puțin la dezvoltarea artelor la noi și au vizitat într'acești din urmă 15 ani expozițiunile noastre de Bele-Arte, citind criticile de prin ziarele care au vorbit de operele expuse, și pot aduce aminte, cu câtă înverșunare cu câtă nedreptate, voiesc să zică, cu câtă antipatie au fost judecați unii din artiștii noștri și cu câtă simpatie au fost tămâiați, admirați alții! Puindu-se ast-fel pentru mulți în dezbatere o viață întreagă de muncă nepregetată, și dându-li-se brevete de incapacitate, din nenorocire simpatiile și antipatiile se sting, întru în mormânt cu aceia cari și-au format opiniunea lor asupra operilor noastre, împinși numai de unul sau altul dintr'aceste sentimente, pe când operele rămân, și operele artistice, au în veci atârnată asupra-le cununa de lauri sau cununa be spinii, adică judecata nepărtinitoare a *conștiinței omenești*.

Judecata conștiinței omenești se deșteaptă de multe ori prea târziu... așa este, dar

cine va schimba nedesăvârșita noastră natură ?

Dar dacă după cum am arătat, fie-care judecă operele de artă după sentimentul său, sau e a'fras printr'o putere neînvingă, către unele obiecte și nu către altele, chiar dacă acestea din urmă sunt capo-d'opere recunoscute, dacă, în sfârșit, judecata noastră, mai e îndemnată în aprecierile sale și de un alt sentiment al simpatiei și al antipatiei, atunci rezultatul ar fi că ori-ce opinie exprimată asupra unei opere de artă e tot d'auna *relativă*, nici o dată *absolută*, chiar când ea se face de judecătorul cel mai competent.

În fața atător greutăți care împiedică judecata noastră absolută, unii au propus și pentru aprecierea operilor de artă adoptarea marelui principiu al majorității, al suveranității maselor al acelui adagio : *Vox populi, vox dei*; pe când dăca schimbați legile și forma guvernului unei țări prin plebiciste, dacă impuneți suverani și declarați rezboaie prin forța majorității, cum nu găsiți îndestulătoare opinia majorității, când e vorba ca să judecați valoarea unei pietre, unei pânze sau a unei zidiri, fie ele chiar Basso-Reliefurile Pantheonului de Phidias, sau Plafondul de la Capela Sixtina de Michel-Angelo, sau Galatea de Raphaël, ori Sft. Petru de Bramante ?

Noi respondem, nu ! nu, negreșit nu ; pentru că chiar la națiunile cele mai înaintate în cultura artelor ; mulțimea care formează, care determină acea majoritate, nu poate avea de cât o educație foarte relativă a vederii și a auzului său mai bine zis a *priceperii* care povățuiește ochiul nostru cum să vază și urechea noastră cum să auză o operă de artă.

Se va zice poate : «dar poporul Athenian era adesea ori chemat să judece și să premieze tragediile lui Eschil și comediile lui Aristophane, era chemat să judece și să premieze marmurile și picturile. Da !... Să cercetăm însă istoria timpului și vom

vedea cum într'acel secol al lui Pericles, pe care noi 'l numim secolul de aur al tutului manifestărilor inteligenței, filosofii, artiștii, poeții greci făceau zilnic educația poporului pentru înțelegerea și aprețuirea operilor de artă. Pentru acele grădini celebre ale Academiei, ce erau realizarea pe pământ a zeeștilor câmpii elyace, subt acele portice, numite Propylee și în față cu acel Parthenon, pe frontispiciul și pe fresa căreia erau sculptate Istoria religioasă și politică a Greciei.

La densii fie ce eveniment era simbolizat printr'o operă de artă.— Ei studiau Istoria Patriei lor, studiind, iubind, admirând operile de artă și pe artiștii care le făcuse.

Jocurile Olympice, danțurile, muzica sacră, și mai cu seamă sărbătorile în onoarea Minervei Athenei, zeia înțelepciunii și patronul orașului Athena, sărbători la care luaă parte toți cetățenii, rafinaă atât de mult gustul lor artistic, în cât judecata lor avea ast-fel adevărată valoare.

Astăzi, cum să știe să judece, nu masele, dar chiar oamenii cu multe cunoștințe, despre toate afară de arte, un monument, un tablou sau o statuie ca Minerva Athenee sau Venus Afrodita, de pildă, când aceste statui, afară de frumusețile lor plastice, sunt reprezentarea simbolizată a întregului cult a acestei Divinități?

Ce semnificațiune are Capul Meduzei care este pus pe pieptul Minervei?

Ce semnificațiune are Coiful său cu un sfânt în față? De ce are o lance într'o mână și în cea l-altă ține o Victorie aripată?

De ce este la picioarele sale un șarpe? Ce sunt aceste simple fantezii; pe care artistul le putea scoate sau adăoga dupe placul său? De la Creasta Coifului, până la baso reliefurile sculptate pe grosimea tălpilor încălțăminteii Minervei, totul avea un înțeles, pe care spectatorul trebuie să'l cunoască, ca să poată apreția valoarea artistică a operei întregi, fiind-că mai cu seamă în judecarea Operilor de artă simbolice, de

multe ori forma este modificată în raport cu simbolismul său.

Mulți cred venind la Florența, Athena Renașterei, că conduși de un Cicerone, să vază în Biserica Sf. Laurențiu monumentul familiei de Medicis de Michel Angelo Buonaroto, și admirând, tot după povața Ciceronului, celebra Statue a lui Laurențiu de Medicis, numită *St. Pensiereto*.

Cugetătorul, a înțeles măiastra frumusețe a acestui monument. — Profundă eroare. Dar ce este frumusețea plastică a celor șase statui care compun monumentul, pe lângă semnificațiunea morală și politică pe care 'ia dal'o Michel Angelo, scoțendu'l din genialii săi creeri, El, care era nu numai cel mai mare sculptor florentin, dar într'acel timp și cel mai mare patriot al republicei florentine. Trebuie să știe cineva bine Istoria Italiei ca să pătrunză secretul acestei opere.

Cum să înțelegem altmintrelea cuvântul d'a fi reprezentate Zioa și Noaptea, Aurora și Crepusculul, cele patru statui ce sunt așezate, câte duoe, duoe, la picioarele lui Julian și Laurențiu de Medicis?

Ar trebui sute de pagini ca să descrie cineva starea de atunci a Florenței, umilită, zdrobită, învinsă de armatele papale, aliate cu armatele lui *Carol Quint*, și neputând nici să protesteze, nici chiar să spere în viitor.

Subt imaginea statui Noptii, Michel Angelo a reprezentat durerea Florenței, patria sa. — Dar Florența învinsă de forța brutală a armelor la care se lupta pentru Independență, răpește de 4 secolii lacrimi de admirațiune lunei întregi, care vine să vază Noaptea lu Michel Angelo. Geniul Artistului a mărit'o ast-fel, în cât din personificarea numai a Florenței suferitoare, s'a transformat în imagina întregii omeniri suferinde, în lupta sa contra tiraniei sau contra destinului fatal.

Și voiți, ca asemănarea Creațiunilor Artei să fie înțelese și judecate de mulțime?

Tot ast-fef de greu, dacă nu și mai greu încă, ar fi pentru mulțime, când pășind de la Florența la Roma și intrând în Vatican, s'ar opri în Stanțe înaintea Operilor ce se chiamă: *Scoala din Athena, Parnasul*.

Cum să judece mulțimea aceste opere, care afară de partea curat artistică în care ele sunt ultimul cuvânt al expresiunii, al compoziției, al colorației, al desenului; dar sunt mai înainte de toate, dupe cerințele timpului, reprezentarea plastică a celor mai înalte idei, care au preocupat mintea omenescă către finele secolului al XV și începutul Secolului al XVI.

Judecătorul cel mai competent chiar, este înspăimântat de atâta știință și întreabă unde studiasse Raphael, așa de timpuriu, toate secretele naturii și invinsese toate secretele Artei, el care a murit la 37 de ani?

Gelozia a voit să arunce o pată pe acest soare al Italei, povestind în Biografia lui Raphael că escesele îi compromiseseră viața.

Escese! Escese însă de o lucrare intelectuală ne mai pomenită, ca să dea naștere tuturilor Capo-d'operilor pe care geniul său le-a creat.

Eă, când mă reamintesc suvenirile de când studiam în Italia, când caut să dau o formă impresiunilor ce mi a lăsat vederea Operilor lui Raphael, în admirațiunea fără margini ce am avut în toată viața pentru el, crez că Raphael, așezat în lumea aceasta prin geniul său, cu mult mai aproape de cer de cât de pământ, a fost răpit pământului de acele legioane de îngeri, de heruvimi și serafimi, care după ce s'a coborât din ceruri ca să împrumute modul figurei lor numai pentru tablourile lui Raphael, geloși chiar ei de frumusețea creațiunilor divinului maestru, l-au suit cu ei în ceruri!

De și, opiniunea publică, este puțin preocupată la noi, cum ziceam la început de cestiunile de artă; mulți cetind prin unele ziare, acea ce se scrie astăzi despre tendințele Artei contemporane și auzindu-

mă pe mine vorbind de Phidias, de Michel Angelo, de Raphael, de zeii Olimpului și de Dumnezeu creștinilor, de cer și de îngeri, trebuie să creadă că eu adormit, de un timp îndelungat, mă deștept astăzi cu ideile și cu erezurile ce abia mai puteau să aibă crezământ în Artă către primul sfert al acestui secol.

Noi voim astăzi, ni se spune, o artă democratică, voim în pictură și în sculptură opere pe care masele publicului să fie în stare să le înțeleagă numai văzându-le. Ce ne pasă nouă de eroii Greciei și de Zeii ei? Ce ne pasă nouă românilor de rivalitățile republicelor Italiene, noi voim în Arte reprezentarea fidelă a Naturii a Naturii cum este. — Iată Arta Viitorului. Cuvinte zadarnice, lesne de zis, dar care nu pot avea nici un înțeles. — Cine zice Artă, zice magie, viclenie, aparență. — Intre obiectul de Artă și realitatea ce s'a servit de model nu este nici un fel de asemănare reală. — De la reprezentarea obiectului celui mai modern și până la cele mai mărețe spectacole pe care le reprezintă Pictura sau Sculptura, totul, o repetăm, nu este de cât minciună și cel mai mare Artist în artele plastice este acela care înșală mai lesne prin vicleniile desenului, ale umbră, luminii și ale colorății.

Între într'o cameră, într'un muzeu; mă preambul pe o piață publică, și văd aici un portret, acolo un peisagiu sau un tablou istoric; dincolo statua unui erou. De departe recunosc de pildă trăsurile, expresiunea ochilor, fruntea genială a poetului Alexandri; recunosc în peisagiul zugrăvit aspectul unei câmpii sau a unor munti, pe unde am trecut, unde am admirat frumusețea arborilor și forma pitorească a stîncilor; pe piață recunosc figura tradițională a lui Michai, ori a lui Stefan sau a lui Lazăr.

Când mă apropii însă și caut să vorbesc lui Alexandri, să îi exprim marea mea admirațiune pentru Fântâna Blanduziei, când

raționez, vîd că am fost victima unui vis: — Iluziunea optică, mă încredința adineori că eram înaintea Bardului de la Mircești, ai cărui ochi mă priveau, a cărui gură era gata să rostească frumoase poezii, și mă întreb, am fost deștept sau nebun de am crezut aceasta, căci eu nu am înaintea mea când pipăi, de cât o bucată rece de pământ, și lucru mai ciudat este că chiar de ar fi fost portretul viū, cum arta mă făcea să'l cred, ar fi trebuit ca să semene în to cu natura care'i a servit de model, să fie întreg cu toate părțile care constituie corpul uman, ca el să poată viețui, și acum tocmai observ că nu am înaintea mea de cât un cap cu început de umeri și acest cap, tot ca să semene mai mult cu natura care se mișcă continuū, este fiesat, bătut în pi-roane pe un pedestal.

Adineaori, credeam că apa din peisagiū curge, că dupe vîrful munților se înalță nori, că acel păstor, acele oi și acel câine, sunt vii, și când mă apropii, când pui mîna, când raționez, nu înțeleg prin ce forță ne cunoscută staū alîrnate și încă înconjurate de un cadru poleit, coloare care nici nu există în natură; toate aceste obiecte, ființe, care după legile greutății corpurilor trebuie să cază de mult!

Arta nu este realitatea, obiectele de artă sunt numai niște asemănări cu natura, și mărirea artei va sta etern tocmai într'această putere d'a ne reprezinta imagina obiectelor din natură cu frumusețea lor *aleasă, tipică, ideală*. Singurul preț al obiectelor de Artă este că ele depărtându-se pe nesimțite de la mizeriile realității din viață, aduc o consolare momentană sufletului nostru, ne face să întvedem redobîndirea aceluī Paradis pierdut, dupe care omenirea aleargă de atâtea miī de ani.

Dacă operele de Artă n'ar avea înalta misiune d'a concura la perfecționarea omenirei, prin reprezentarea a tot ce și poate cine-va închipui mai frumos pe lume; ocu-

pațiunea artiștilor și a poeților ar fi cea mai nefolositoare pe pământ.

Este permis omului d'a rătăci, d'a se înșela, din când în când asupra mijloacelor care'l conduc către perfecțiunea morală; sînt însă peste 2000 de ani, de când *Platon*, în cartea III, a *Republicei* sale, a zis:

«Creșteți tinerimea într'acea atmosferă curată și sănătoasă pe care o dă *viețuirea* în mijocul Capo-d'Operilor Picturei, Sculpturei și Arhitecturiei. Poporul vîzînd zilnic opere de Artă, va dobîndi gustul pentru tot ce este decent, frumos și mare, și astfel chiar aceia care erau puțin înzestrați de natură, cu simțimentul artelor, vor fi influențați de efectul lor bine-făcător și aceasta se va simți în urmă în faptele lor. — Să avem însă, zice tot *Platon*, ochi pururea ațintiți asupra artiștilor noștri ca nu vreuna dintr'acele opere care sunt menite să facă Educațiunea poporului să fie cencepute ast-fel, în cât în loc d'ai favoriza educațiunea să devie periculoase».

Și în adevăr, dacă este recunoscut că Artele sunt unul din mijloacele cele mai puternice pentru Educațiune; dacă artele fac gloria și avuția națiunilor ce le *cultivă*; daca ele singure au puterea d'a transmite viitorimei, icoana perfectă a civilizațiunilor trecute, artele devin periculoase, atunci când ele lingusec pasiunile maselor.

Istoria, s'a zis, este lampa trecutului, pusă în întunerecul prezentului, ca să lumineze viitorul.

Să punem dar și noi, lampa istoriei artelor adevărat frumoase de la cele-l-alte națiuni înaintea artiștilor noștri, ca să luminăm 'cu dinsa calea născîndei noastre arte naționale.

Ceea ce trebuie să căutăm noi în arta trecutului, nu este imitațiunea servilă a acestei arte, ori cât de mare a fost ea; căci Artiști și Poeți trebuie să trăească cu timpul lor, și mai cu seamă să se *inspire* din viața și *faptele mari* ale concetățenilor lor, din

credințele patriei lor, căci numai ast-fel își îndeplinesc adevărata lor misiune.

Din arta trecutului, trebuie ca artiști noștri să studieze numai cum marele Geniu care o reprezintă, a înțeles și a interpretat Natura, cum îi a răpit secretele sale intime.

De-am face, cum s'a încercat să facă în Bavaria monumente ca Pantheonul Statului, ca Minerva lui Phidias, Dumnezei și Ingeri ca ai lui Raphael, Corregio sau Prud'hon; operele noastre nu arată nici frumusețea artistică, nici influența politică și religioasă a acestor opere făcute în locul și în epoca ce le-a dat naștere.

Totul pare a concura la noi, când vom avea artiști, la crearea unei arte originale: subiectele alese din Istoria patriei noastre sunt marețe; subiectele alese din legendile și basmele noastre populare; subiectele alese în fine din tradițiile și obiceiurile poporului nostru, sunt originale, eroi tuturilor acelor subiecte, înveștiți cu pitorescul costum și așezați în peisagiul cel mai variat.

Urăm terminând, că până când se va re-

aliza visul *nașterii* unei Arte Originale Române, viitorii judecători ai producțiilor noastre artistice, să se armeze cu toate cunoștințele ce sunt cerute pentru judecata Operilor de Artă.

Să urăm mai cu seamă, ca fiind socoaleală de slabul patrimoniu artistic, ce am moștenit de la predecesorii noștri, să măsoare criticele lor, ca acei medici abili care măsoară doza medicamentelor nu numai cu gradul răului ce voesc să combată, dar și cu forța pacientului căruia i-se dă medicamentul.

Trebuie, să repetăm, a trăi cu timpul și cu țara sa, a trăi însă cu timpul său în artă, nu va să zică a adopta erorile acestora, pe care neștiința îi face să rățească. Trebuie, din contra, să ne asociăm cu aceia, care moștenind marele tradițiuni ale trecutului, schimbă subiectele alese și modul d'a le trata, în raport cu cerințele timpului și cu progresul modern. — Numai ast-fel vom pregăti și noi cu activitatea noastră în prezent, progresul viitorului.

Const. I. Stăncescu.

PENTRU CE E DULCE VIAȚA.

Când iluziile vieții s'au stins una câte una,
Când dorințele și corpul a nceput a nbătrâni,
Pentru ce e dulce viața? pentru ce în tot-dauna
Bietul om de frica morții, nu se poate stăpâni?

Când simțim că numa'n moarte e eternă fericire,
Că în mormânt este odihna și-al durerilor hotar,
Că acolo se preface ori ce dor în nesimțire,
Pentru ce e dulce viața, iar sfârșitul trist și-amar?

Toți avem în astă lume niște lanțuri nevăzute,
Lanțuri tari pe care moartea le sfărâmă dureros,

Care leag'a noastre inimă de-alte inimă cunoscute,
Și pe care nici etatea, nici durerea nu le-a ros.

Toți avem din noi o parte ce în urmă ne reține.
Nu e nimeni să nu lase în viață, pe pământ
Vre o inimă iubită ce de-a noastre inimă ține,
Vre o tainică simțire, vre un dor aprins și sfânt.

Și de-aceia este viață așa dulce și iubită.
De-ar muri cu noi o dată toți aceia ce-i iubim,
Zioa morții ar fi zioa cea mai scumpă și dorită,
Și cu toți-am aștepta-o ca să nu mai suferim.

Carol Scrob.

PESCUITORII DE DRAGOSTE

Riul era neted ca o oglindă adevărată
și dormea liniștit, fără nici un murmur, ca
o fecioară când se odihnește.

Umbra deasă domnind pe sub bolta de
verdeață a copacilor celor mari, care se a-
plecau asupra apei, făcea să fie mai stră-
lucitoare lumina îmbelșugată, pe care luna o
respândea peste tot, din înălțimea cerului
albastru.

În tăcerea falsică a nopții misterioasă și
poetică, nu se auzea de cât șgomotul ușor
al bâzâitului insectelor de pe mal, în er-
burile cele mari. Câte o dată frunzele fă-
șiașă, legănate încetșor de o suflare de vânt
și din când în când privighetoarea arunca
în mijlocul acestei armonii plătând notele
strălucitoare ale cântecului său melodos
și limpede.

De-o dată, în depărtare, un glas mlădios
și resonător se auzi în noapte zicând :

Prieteni, noaptea e strălucitoare ;
Natura e plină de vibrațiune ;
Să ne deschidem inima veselă
Și să ridem și să cântăm.
Să ne dăm petrecerilor,

Cântând pe sub balcoane
Vr'o serenadă de dragoste.
Prieteni, veniți ! prieteni, să mergem !

Abia isprăvisc cântărețul, și de pe mal,
ca un ecoș nevăzut, se auzi un clavir înto-
nând o melodie aripată și dulce, care luând
frasa cea din urmă a cântecului, repeta
ritmul întreg, în mijlocul unor variațiuni mi-
nunate.

Apoi, o luntre eși din umbră și străbă-
tând în lumină, lăsă să se vază doi tineri,
îmbrăcați ca niște pescari.

* * *

Veneaș văslând, încet, fără să lase ur-
mă înapoi, atât atingeau de ușor fața apei
adormite.

Cum ajunseră într'un loc, unde era riul
larg, unde aproape ascunși sub frunze, se
vărsaș doi afluenți mici, unul dintre tineri
aruncă undița. Apoi, pe când luntrea sta
nemișcată, poscarul se întoarse în spre par-
tea de unde venea melodia cea dulce șireluă :

De 'ți place poezia
Frumoasă te deșteaptă,

Ridică transperantul
 Și vino de ne-ascultă:
 Avem să'ți spunem doamnă,
 Că trebuie să veghezi până la ziuă,
 Căci noaptea aceasta care farmecă inima,
 Vorbește de visuri și de iubire.

Clavirul respunse astei noi chemări și a-
 celași ritm se ridică iarăși, mai grăbit, mai
 strălucitor și mai expresiv.

Atunci pescarul își trase undița și o puse
 alături. Se așeză la cîrmă, pe când tovarășul
 său visla cu putere; se duseră de se așe-
 zară în umbră sub nemărginita boltă, for-
 mată de patru copaci mari sub crăcile ce
 cădea în jos plecate; cei doi tineri își a-
 prinseră țigările și începură să vorbească.

Dar privirile lor cercetau adâncimea ri-
 ului care se vărsa în fața lor.

Din partea aceia venise armonia, și cei
 doi tineri păreau că așteaptă să mai so-
 sească și alt ceva.

*
 BCU Cluj / Central University Library Cluj

Noaptea se făcea din ce în ce mai fru-
 moasă. Vântulețul începuse a adia statornic,
 incet și aducând mirosul de flori sălbatică.

Cei doi tineri păreau cam nerăbdători și
 se întrebau dacă nu cumva aceia ce aș-
 teptau nu va veni.

De o dată, nu departe de mal, se auzi

un glas dulce, și resonător intovărașit de
 o chitară, care liniști nerăbdarea tinerilor.

Acel glas spunea cea din urmă strofă a
 romanței :

Dar acea care dormea se va arăta,
 Fereastra I s'a deschis,
 Iubitul său poate c'așteaptă.
 Să plecăm ca să poată veni.
 Să lăsăm să vorbească inima lor plină
 De armonie și de visuri de aur.
 Prieteni, iată, noaptea senină
 Ne poștește să cântăm mereu.

Și curând, încă o luntre mînată de două
 femei tot tinere, eși din micul afluent și
 intrând în lumină, veni repede de se așeză
 alături de a celor doi pescari care mer-
 geau s'o întâmpine.

Și cântăreți și cântărețe se salutară cu
 veselie.

Își dădură unii altora ospitalitate în lun-
 trele lor, și doi câte doi, fie-care cu dra-
 gostea sa, începură a pluti, iubitori și plini
 de viață sub luna strălucitoare, pe de-asu-
 pra apei netede în care se reflecta cerul.

Și în noaptea, din ce în ce mai tăcută,
 vîntul domol, încărcat de mirosuri frumoase,
 trecea ca o mîngăere blîndă, ducînd adesea
 până la mal zgomotul sărutărilor și al risului
 acestor fericiți pescuitori de dragoste.

August R. Clavel.

FR. PONSARD.

O R A T I U S I L I D I A

— Comedie într'un act în versuri. —

— U R M A R E —

Lidia.

Ar trebui pe ceară iubirea să ne-o 'nscrim!
 Dă-mi placa!

Orațiū (retrăgînd placa.)

Nu se poate!

Lidia.

Și pentru ce?

Orațiū.

E scrisă?

Lidia.

Să ved!

Orațiū.

Și chiar acuma s'ascuți ai fi decisă?

Lidia.

Firește !... Uite, — versuri!. Și cui le-ai închinat?

Orațiū.

Cui altei, de cât ție?..

Lidia.

Să fie-adevărat?

Orațiū.

Te indoești?

Lidia.

Nu! Însă... arată-le sau lasă

Să le citesc.

Orațiū (apart.)

Ai!. Scapă de poți acum. Ce mi pasă!

(Tare)

Nu! Lasă-mă mai bine, că le citesc și eu...

Știi, versurile mele să le citești e greu...

(Citește. — Lidia ascultă, rezemată de umărul lui.)

Zefrul trimite întâia-adiere

Prin câmpuri deschise, prin pomi înfrunziți,

Iar Tibrul ascultă, uimit, în tăcere,

Căci nu'l mai revarsă ghețarii topiți.

Covoare de iarbă se 'ntind pe câmpie,

Natura zîmbește sub cerul senin,

Păstorul privește spre turma zglobie

Din umbra bătrână a 'naltului pin.

Venera conduce divinele coruri

Și Nimfa voioasă se scaldă 'n isvor.

În tinere inimă nasc tinere-amoruri,

Iar luna ia parte la tainele lor.

Când ziua revine, sub raza de soare,

Căldura ne'ndeamnă mai mult să iubim.

Aiden, sub tufișul de creci, la răcoare,

Nectarul vieței, setoși, să'l sorbim.

Tu sclavă recește falernul în apă,

Și adu-ne frunze, și adu-ne flori,

Căci sufletul ténăr mai dulce s'adapă,

Când ochiul se pierde prin miș de culori.

Trecând primă-vara, cu densa răpește
 Și primele-aventuri, ca primele foi;
 Când viața e scurtă și timpul grăbește,
 La ce ne-am petrece cu grijă și nevoi?

O! Bachus! Ne scapă de-a vîetei nevoe,
 Ne 'nbată de visuri ne 'nbată de-amor!
 Tu sclavă aleargă de cată pe...*Lidia*
 Căci numai pe... *Lidia* în lume ador.

Lidia.

Ah! cât sînt de frumoase! Citește-le pe tôte...
 Citește-le!

Orațîu.

Nu!

Lidia.

Ênsă, — o voiî!

Orațîu.

Dar nu se poate!

Lidia. (Zmulge tablele din mâna lui Orațîu).

Așa! — Ascultă-acuma.

Orațîu.

Nu poți ceti, îi spui!

Lidia.

Să 'ncerc!

Orațîu. (apart).

Sunt prins!

Lidia. (Chemând pe Beroe și arătându-i lira atârnată în perete)

Beroe, ia-ți lira ta din cui!

(Joc mut al lui Orațîu, care vrea să-și reia tablele și al Lidiei care le ascunde în sîn.)
 (Beroe s'apropie cu lira și scoate câte-va acorduri, pe când Lidia recitează versurile lui Orațîu).

Zefrul trimite întâia-adiere
 Prin câmpuri deschise, prin pomi înfrunziți.
 Iar Tibrul ascultă, uimit, în tăcere,
 Căci nu 'l mai revarsă ghețarii topiți.

Covoare de iarbă se 'ntind pe câmpie,
 Natura zîmbește sub cerul senin,
 Păstorul privește spre turma zglobie
 Din umbra bătrână a 'nnaltului pin.

Venera conduce divinele coruri
 Și Nimfa, voioasă, se scaldă 'n isvor.
 În tinere inimî nasc tinere-amoruri,
 Iar luna ia parte la tainele lor.

Orațiū.

(Înterupând'o și căutând a'și lua tablele).

Destul! Destul! Nainte sunt versuri urăcioase.
Le vei ceti și mâine.

Lidia, (reținend tablele).

Nu! Nu! Sunt prea frumoase.

Orațiū (unind mâinile).

Te rog! Te rog!

Lidia.

Să trecem acuma la sfârșit, —
La strofa cea din urmă. Ascultă.

Orațiū (apart)

M'am topit!

Lidia (cetind):

O Bachus! Ne scapă de-a vieței nevoe,
Ne 'nbată de visuri, ne 'nbată de-amor!
Tu sclavă aleargă de cată pe Chloe,
Căci numai pe Chloe în lume ador.

(Se întoarce către Orațiū, arătându'i tablele).

E vorba-aci de Chloe!

Orațiū.

Eă....

Lidia.

Chloe!...

Orațiū.

Dar...

Lidia.

Vorbește,

Înșelăfor netrebnie! Ce zici? Se potrivește
Ce scrii aci, cu-aceia ce scoți din gura ta?

Orațiū.

Voiam....

Lidia.

Ei taci! — Cutează și-acum a se 'ndrepta!
Mișelul! — Ai curagiul să negi ce-ai scris? Crezi poate
Că n'am cetit eă bine?

(Îi arată tablele).

Citește, na, și scoate

De poți acum, cuvântul ce te acuză. — Vezi,
E Chloe! Iată: Chloe!... Sau știi și tot nu crezi!

Orațiū.

Lidie! Aibi răbdare, ascultă-mă, Lidie!

Lidia.

Puteam să m'aștept oare l'această mișelie!
 Cum se juca, ingratur, cu slăbiciunea mea!
 A! Trăznetul din ceruri măi bine mă ardea
 Eū n'am fost nici odată lovită-așa de tare!
 Lua de martori zeii l'a lui nerușinare,
 Sfidându-i fără frică, prin falsu-i jurământ.
 Și-apoi de ce n'ar rîde de 'nalta lor putere,
 Când iadul, și s'ar teme de joasa lui cădere!
 Și eū credeam, sērmana, de vreme ce'l iubeam!
 Părea că pentru dēnsul in lume măi trăiam....
 Simțeam o remușcare că deveneam geloasă,
 Că numai cugetasem d'a-i fi necredincioasă.
 Și el, așa de bine se indigna, in cât,
 In proasta mea credință, săream să'l iaū de găt.
 Și glumele-i nebune păreaū așa de sfinte.
 In cât spre-a le răspunde, eū nu găseam cuvinte.
 A! Neghiobie! Rolul prea bine 'l repeta:
 Pe când vorbea Lidiei, la Chloe cugeta!
 O! Zei! E prea glumeată a voastră comedie
 Și risul este vrednic de-a voastră măreție!
 Cu-atâta fericire și-atâta crezământ
 Citeam acele versuri, cuvēt lāngă cuvēt,
 Crezēnd că pentru mine aū fost alcătuite;
 Dar ele ca și dēnsul aū fost de ipocrite.

(Va urma).

Th. M. Stoicescu.

DIN POVESTILE UNCHIAȘULUI SFĂTOS

SCHIȚĂ DE CĂLĂTORIE

— INCHEERE —

VIII.

Sâmbătă la 28 Iulie 1884 am pornit in două birji la Rucăr. O șosea bine întreținută leagă Câmpulungul cu Rucărul. Este aceeași pe care mergi și la Cetățuia lui Negru-vodă. Adecă

mergi pe dēnsa până in dreptul Mateiașului, și de aci abați la dreapta pe drumul firesc al pământului. Ca să mergi însă la Rucăr, ții șoseaoa drept, și ea te scoate drept la locul unde dorești să mergi.

Fie-care loculeț din Câmpulung său de prin preajma lui, fie-care cătun, fie-care munte, său vâlcea, își are frumusețile lui particulare.

Mergând din Câmpulung la Rucăr nu știu din ce să-ți indetulezi ochii mai întâiu. Cu privirea lacomă cauți de îndată să te minunezi de lucrarea șoselei, care se ridică șerpuind pe munte în sus. Mult material trebuie să fi eșit din tăetura muntelui Mateiaș și altor munți, și te miră de va fi ajuns să umple văgăunele pe unde s'a format șoseaoa; fiind că multe și adânci văi trebuie să fi umplut, ca să ajungă la nivelul ce s'a voit a se da drumului.

Fața despre șoseaoa muntelui Mateiaș este tăiată în jos de pare că formează un zid drept, dar un zid nemărginit de mare, și piatră goală pe care nu crește nici mușchiu. Este peste puțină omenească să se sue cine-va pe aci, poate pe din dosul lui să fie oare-cum mai apropiat.

Trecând pe lângă dânsul pe șosea, stai și te minunezi de înălțimea muntelui la stânga, și de adâncimea văilor la dreapta. Nu știi la ce să te gândești mai întâiu: la mărirea firii, ori la micimea omului pe lângă aceste grozâvnicii firești.

Dară trăsura înaintează, și cu schimbarea pozițiilor, alte gânduri te apucă, fără să fi apucat a te face stăpân pe gândurile de mai înainte, care ți se șterg din minte, cu iuțimea cu care umblă trăsura, și cu năpădul de alte gânduri ce te coprind.

Abia poți să-ți dai seama, când vezi câte vre-un bolovan, bucată mare sau mică de stâncă, deslipită de la tulpina mumă, și căzută la poalele muntelui, ori pe șosea, său trecută dincolo de șosea, și căzută în văi, și dai cu ochii de câte alt-ce-va, ce te pune

pe alte gânduri. Printre crăpături de munți vezi câte un copaciū singuratic, și unele ori de grupe de pomi, stând acolo cocoțați, involți său verzi. Rădăcinele unor ast-fel de pomi te fac să te miri, cum de, neavând unde se înfige, ocolesc câte vr'un steiu de piatră de par căl țin în brațe, căutând hrană pentru trunchiul lor. Și dacă dau prin vr'un șențuleț, format de colțurile munților, nițel pământ adus acolo de vinturi, să vezi cum mustățile acelor rădăcioare se înfig și sug hrană pentru trunchiul din care se nasc.

Te coprinde jalea mai apoi, când vezi, ca acele rădăcini și rădăcioare, acele rădăcioare cu mustățile lor cu trunchiū cu tot, sunt resturnate și atârinate gata în tot minutul a se nimici. Căci bucata de stâncă său bolovanul pe care rădăcinele l'au îmbrățișat, cade din locul său cine știe din ce împrejurări, și în căderea sa, târaște dupe sine, câte vr'un pom său grupă de pomi.

D'al de aste cât poștești, și câte nu poștești, întâlnești pe lângă munți; și n'al destul timp să te gândești, căci trăsura înaintează, și înaintează mereu. Și alte vederi, ți se înfățișează, și alte gânduri te apucă.

Dacă îți întorci privirile de la grozâvnicia munților și cauți la dreapta spre văi, alte frumuseți, nu mai puțin grozâvnice ți se înfățișează. Cu cât muntele este de nalt, cu atât și văile de adânci. Prin aceste văi cresc pruni, meri, nucii și alți pomi roditori și neroditori.

Ochii nu ți se satură de o verdere așa de frumoasă; văile acestea, cu Dâmbovița ce se strecoară pe fundul lor, cu pomii și cu iarba cea bogată de printre dânsule, văzute de la înălțimi așa de mari, ți se arată ca

niște lanuri, acoperite de holde foarte frumos crescute, în care resfățându-se vântul, formează din aceste holde niște valuri de verdeață.

Pe marginea acestor văi, de-a dreapta cât ține drumul de la muntele Mateiașul, până la Rucăr este întinsă o balustradă. Această balustradă ocrotește trăsurile și pe călători, ca să nu dea în prăpastie. Ea ține cale mai bine de un ceas cu trăsura.

N'apuci să îți în minte ceea ce ai văzut până aci, și de o dată îți se arată muntele Dragoslavele, cu forma sa conică, ca o căpățină de zahar uriașe, munte cheleş, numai piatră, care îți atrage privirile. Și tot vorbind despre dânsul, și despre puil de munți ce'l incongioară, te pomenești că trăsurile se opresc la unul din cele două hanuri din satul Dragoslavele. Dacă am văzut așa, ne-am oprit și noi și am prânzit aci. Atunci am văzut că vizitii, sau cei ce obișnuiesc a face drumul acesta aveau dreptate a se opri aci. Am mâncat cu o poftă nebună, fiind că numai atunci am băgat de seamă că ne era foame.

Și pornind și de aici am ajuns la Rucăr pe la 11 ceasuri.

Un ceas a trebuit să așteptăm până să ne aducă cai, ca să mergem să vedem Dâmbovicioara, și peștera.

De aci am pornit călări. Șoseaoa până la hotarul țerii acum se lucrează. Noi am apucat un drum lăturalnic pe unde ne-a dus călăuzul.

Și abătându-ne, am stat și ne-am mirat de lucrarea șoselei, — căci pe la munte ai de ce să te miri la tot pasul.

Lucrarea acestei șosele, este lucrare de uriaș. Văzând tăeturile ce se fac în piatra goală a munților nivelând drumul, să vezi umpluturile văilor ca să ajungă la înălțimea dru-

mului, să vezi podețele cari leagă stâncile una de alta, să vezi netezind câte un bolovan mare cât toate zilele, pe spinarea căruia să treacă drumul, nu îți vine să crezi să fie făcute astea toate de mână de om, de mână aștei ființe, atât de mică, în comparație cu colosurile munților; de aceea am zis că aceasta este lucrare de uriaș. Dară mai nemerit ar fi să zicem că este lucrarea minții.

Abia ne-am îndurat să părăsim lucrarea șoselei, ca să ne urmăm drumul. Și înaintând, ne-am oprit la vama Buliga spre a resufla caii.

Cerul era senin când am plecat de la Rucăr. Pe d'asupra munților ce depart Dâmbovicioara, se zăria puținei nori, atât de puținei, în cât călăuzul nostru, om din localitate, nici că bănuia că va ploa în curând; n'a crezut de cuviință ași lua ce-va care să'l apere de ploaie, ci a mers numai în cămașe. Pornind și de la vama Buliga ne apropiem de Dâmbovicioara, vorbind și spuind la glume.

De la Rucăr până aci am făcut mai bine de un ceas.

Aș vrea să vă spun, dragii moșului, ce este Dâmbovicioara. Dar cine poate povesti lămurit ce este asta? Îmi lipsesc cuvintele. Doară să mergeți să vedeți, ca să aveți idee de dânsa.

Închipuiți-vă o despicătură de munte de piatră goală de o lungime de mai bine de două ceasuri, șerpuită și întortochiată când într'o parte, când în tr'alta.

Despicătura muntelui este înaltă ca de cinci-zeci de stâneni, dupe câte am putut judeca din vedere.

Dupe spusa oamenilor din localitate, așa s'a pomenit de la moși de la strămoși. Prin urmare nu se știe dacă despicătura aceasta de munte s'a făcut în urma vr'unui cataclism, vr'u-

nuî cutremur, sau vr'unui trăsnet grozav. Mai mulți oameni din cei cu doxă la cap zic că apa Dâmbovicioara, cea care curge printr'acest munte, a ros piatra, de și-a făcut loc să meargă la vale.

Și așa poate să fie.

Pentru că patul său matca apei este de piatră și unește ambele părți ale despicăturei de munte.

Acum stând și cugetând : Cam câte miî și miî de ani a trebuit, Doamne sfîntule, acestei ape să tot roază la piatră ca să facă această despicătură groaznică de mare !

Bine a zis cine a zis, că picătura neconținută găurește piatra.

Este frumos și măreț să vezi Dâmbovicioara cum șerpuește pe matca ei, de piatră impededată mai la fiecare pas, de bolovanî, mai mari și mai mici, rupți din stîncă. Apa curge repede și sgomotoasă. Adîncimea ei, pe la unele locuri, ajunge la genunchile calului iară pe la altele și mai sus.

De cum apuci și intri în despicătura de munte și înaintezi, de-odată te coprinde o umezeală și o răcoreală de parcă ești prins în copci.

Eacă ideea ce mi-a venit cînd ne-am văzut între acești munți grazavi de nalți.

Cînd eram copil, țineam cartea deschisă, și cum venea vr'o muscă de se punea pe carte, o închideam repede și biata muscă rămânea strivită.

De s'ar fi împreunat și acești munți, întocmai ca muștele am fi ramas și noi striviți, căci în comparație, noi eram mai mici între munți, de cît musca în carte.

Sunt locuri de umblat și cu picioarul și cu calul pe de marginea apei, de o parte și de alta. Dară lemnele căzute de pe munte și intrate în pu-

treziciune, cum și bolovanii aduși de apă sau rupți din stîncă, te silesc să treci apa, poate de trei-zeci de ori, ba încă și de mai multe ori.

Patul de piatră preste care curge apa și bolovanii mari și mici ce se găsesc sub apă, fac trecerea și mai anevoioasă, de cum își poate cine-va închipui.

Bieții cai merg nesiguri, și aci poți prețui mintea dobitocului. Ei pun piciorul, și nu se lasă pe dînsul ; pipăe, și după ce se încredințează, că a călcat bine face alt pas.

Intrînd în despicătura muntelui, nuorii se grămădeau pe d'asupra, fără să ne îngrijim de ploae.

Numai după ce am făcut vr'o trei-zeci de pași, înaintînd, a început să ne isbească câte o picătură de ploae. Ne uitam în sus, ca să vedem nuorul ; dar ce puteai să vezi, de cît pîrticica de cer de d'asupra capului ? Noi înaintam. Aveam și haine groase și umbrele.

Înaintînd cu sfiala ce te face să simți mărirea naturei și nimicia noastră pre lîngă acești uriași, la vr'o sută de pași, am întîlnit niște călători, cari se întorceau. Ei ne spuseră că în sus ploa cu găleata, că ei se întorc de teamă să nu pățească ce-va. Aveau dreptate oamenii să se întorcă, după cum am aflat în urmă, și eată de ce : cînd se întîmplă de ploa, și ploaia curge nemiluit, se pornește apele din munți și umflă gârlița. Ea mărindu-se, aduce cu sine bolovanii de piatră, bușteni și copaci luați de pohoiu, ajunge de se infuriază și atunci este peste putință a trece peste dînsa. Ești nevoit să stai două, trei zile pînă să scază apa. N'ai unde te adăposti, n'ai ce să mîncîci.

Noi, fără să ținem seamă de sfaturile călătorilor ce întîlnirăm, înain-

tam. La o cotitură de drum, — căci drumul, și chiar cursul apei vine cotiș, — întâlnim un domn și o doamnă, cari și dânșii se întorceau mai uzî de cât cei dintâi. Ne spuseră acelaș lucru. Adevărul îl vedem cu ochii la dânșii; dară noi înaintăm, mai cu seamă că nu vedeam semne de așa ploae mare. Cu chiu cu vai, mai mergem cât-va. Incepurăm a simți câte un spic de ploae mai mult, câte o picătură mai simțită. Eū, drept să vē spuī, eram gata a face ca și călătorii ce am întâlnit; dară nouă capete, nouă glasuri putură mai mult de cât capul și glasul meu singur. Noi eram nouă și cu călăuza zece. De ce mergeam, de aceia picăturile de ploaie se îndesaū. Am fi grăbit pasul; dară unde era cu puțință?

Ne înfigeam și mai adânc în gâttele muntelui, și de ce mergeam ploaia se îndesa. Gârla din limpede ce era incepu a se tulbura. Zorind, mergeam și dăm peste o ploaie deasă și cu picături mari. Intindem umbrelele, îmbrăcăm haine groase, ca să ne apărăm de udătură. Te-ași! împotriva cui să stai? Parcă turna cu pâlنيا în aste deschizături ce lăsaū munții. În mai puțin de zece minute furăm udați până la piele. Noroc că orbăcînd prin apa de jos și prin apa ce pica de sus, am dat de o vîgăună în munte unde ne adăpostirăm cei nouă cai și cei zece oameni, și mai era loc pentru încă atîția. Vîgăuna era făcută ca un gang, boltită d'asupra nu de mîna omului. Am golit sticluța de țuică ce aveam cu noi, dînd'o din mîna în mîna, și sărutînd'o cu toții, am fumat, am vorbit câte erau de vorbit într'o asemenea împrejurare.

Încetul cu încetul ploaia stătu, soarele se arată și noi eșind din vîgă-

ună ne-am urmat calea, ocolind unii bolovanii, călcînd peste alții și trecînd apa pe unde nu era cu puțință să mergi pe margine.

Lucru curios. Până a ajunge aci, cărarea pe care venisem, deschizătura munților, de la o cotitură la alta: într'o depărtare de peste cinci minute, fiind cu fața spre miază-zi, toți brazii ce stău înfipti printre crăpăturile munților de amînduoă părțile, de la jumătatea munților în sus, toți erau uscați. Că-i-l-alți brazi și copaci, de la jumătatea muntelui în jos erau verzi. Pasămi-te seceta din toamna trecută și arșița soarelui le luase viața. Te uitai în dreapta și în stînga cum stăteaū înfipti ca niște ace. Mai jos însă pueții de brazi și de alți copaci erau verzi și plini de viață.

Ast-fel mergînd am ajuns la un loc unde la o înălțime de doi sau trei stîngenii din dreapta se deschide o gură în pîntecelē muntelui. Asta era peștera; am descălecat; aci ne-am văzut înconjurați de câte-va femei și de câi-va băețași. Aceasta fu o ghicitoare pentru noi. De unde și pe unde să fi venit acești copii și femei gata a ne sluji, mă întreb și eū, și ca să-i dau de căpătăiū nu pot. Ne-am urcat cu piciorul până la intrarea peșterii, pe niște pămînt negru și moale, amestecat cu bolovănași de piatră. Caii ni i-aū ținut femeile și băeții; eară unul dintre ei, împreună cu călăuza noastră, a intrat cu noi în peșteră.

Am uitat să vē spuī, dragii moșului, cînd am încalcat la Rucăr, ca să plecăm la Dâmbovicioara, țeranii cari știaū patarama, ne-a îndemnat să ne luăm lumînări de ceară. Așa am și făcut.

Peștera se deschidea ca un loc de use cercuit. Intrînd, dai de o boltă cît o biserică de mare, umedă și rece.

De la zece pași spre fundul acestei peștere este întunec besnă. A trebuit să aprindem lumânările.

Înăuntrul peșterii pica întocmai ca la baia de aburi, însă niște picături foarte rare și reci. Din picăturile aceste, cele care pot scăpa, adică pot a se deslipi de bolta de piatră din care es. cad jos, și se împietresc, și picătură după picătură se formează un fel de trunchiuri. Picăturile care nu pot scăpa, adică rămân locului atârinate, se împietresc și ele și formează un fel de țurloae, care staū atârinate. Cine știe cât timp trece până ce picăturile astea împietrindu-se, țurloaele de sus se împreună cu trunchiurile de jos, și atunci formează niște stâlpi de diferite forme. Acestea se numesc stalactite.

Când te afli în pântecul muntelui, vrei nu vrei, te coprinde un simțimânt de evlavie pentru marea mărime a aceluia ce ține toată lumea într-o desăvârșită întocmire. Ori-ce credință vei avea, un sentiment religios te coprinde. Dovadă că o religie, ori-care va fi ea, trebuie să aibă omul.

Era o frumusețe înfiorătoare să vezi zece umbre, mișcându-se întru întunericul cel gros al peșterii cu lumânările în mâini. Mergând și mai înăuntru, se deschide și în dreapta și în stânga alte bolte, și merg lărgindu-se până la un loc, apoi îngustându-se, precum ar fi mai multe bolte una lângă alta. La unele locuri bolta se strâmtează până într'atât, în cât abia se poate strecura omul d'a bușele, și dincolo se deschide altă boltă și locul se lărgeste, până ce ajungi la alte margini ale unor nouē bolte. La unele bolte în sus se vede câte o scobitură ca de turn. În alte locuri, dacă bați din picior, resună de parcă ar fi altă boltă de desubt, și poate să fie.

Eū cred că boltele astea sunt formate de stalactitele ce s'au format și împreunat după vremi.

Inchipuirea omului îi plănuește fel de fel de lucruri ce a văzut în viața lui.

Ochiul ved ceea ce ți se arată. Min-tea saū judecata te face să'ți inchipu-ești lucrurile după cum îți poruncește.

Aci ți se pare că vezi la câte un colț al boltei câte un stâlp cioplit de nu știū care meșter mare. La alt colț pare a fi un baptister cum este la bisericile catolice. Mai d'oparte pe pă-reți, ți se pare a fi câte un chip de om; mai dincolo o fiară sălbatecă: în altă parte o iazmă și pe câte un zid întreg o tâmplă de biserică. Stâlpi, bolte, sculpturi, chipuri de oameni și de alte vietăți: cari de cari mai intortochiate și mai felurite, ți se arată la fie-care pas.

Dacă din întâmplare ar fi să auzi niscaiva zornăituri de lanțuri, și niscai-va gemete, plânsori și vaete, negreșit că te-ai credea că ești în iad.

Nici nu mai încape îndoielă că dacă s'ar stinge lumânările în fundul peșterii, n'ai mai putea nimeri afară, și acolo ți-ar rămânea oasele. Aceasta ne-a spus-o și călăuza. El, care a fost de mai multe ori, zicea că n'ar mai ști să iasă afară, fără lumânare.

Elinii cei vechi când povestesc câte lucruri de necrezut în religia lor cea cu mulți zei, trebuie să fi văzut ei undeva acele lucruri; și fiind că poporul nu le cunoștea, a împodobit pe zei cu de acele lucruri minunate.

Stând aci, îți aduci aminte de Labirintul lor și de tot ce se povesteste despre el.

Mai toți căți veniseră pe aici își scrisese numele. Unii și'l sgăriase în piatră, alții își lăsase cartea de vizită. Sunt o mulțime de aceste carte și mai pe fie-care din ele, era însem-

nată data venirii lui. Noi nu ne-am folosit de acest obicei, ce ni se pare o zădărnicie.

După ce am colindat ca doă ceasuri prin acest iad pământesc, după ce am răscolit pântecelul cel groaznic al muntelui, ne-am întors. La o apropiere de 10 sau 15 pași de gura intrării, călăuza ne-a oprit, ne-a pus de am stins lumânările și ne-am uitat spre gura intrării. Aci ni s'a înfățișat o priveliște anevoe de descris. Lumina zilei ne-a făcut să ne veselim.

Era ce-va frumos să vezi cum lumina zilei se lupta cu întunericul să pătrună înăuntru. Era ce-va măhnitor să vezi întunericul fiind pept și împiedicând lumina să nu meargă mai departe de cât îi era ei dat să meargă.

Acest amestec de lumină și de întuneric la intrarea peșterii, era așa de bine cumpănit, în cât îți plăcea să privești. Parcă era ce-va ce te împingea de la spate să eși mai curând afară. Pe de altă parte văzând prin gura peșterii muntele din față cu tot ce tinde la viață pe dânsul, burueni copaci, brazi, parcă te atrăgea către dânsle. După ce ne-am bucurat o bucată de timp de aceste frumuseți, cari numai aci se pot vedea, am eșit, bun bucuroși ca am scăpat teferi din peșteră.

Ar trebui să meargă cine-va de mai multe ori să cerceteze această peșteră ca se poate să dea seamă de dânsa. Pentru întâia oară te uimești. Nu știi la ce să te uiți mai întâiu. Intri în ea, ca într'un hău, ocolești ca un buimăcit, și te întorci ceprins de mii și mii de gânduri, fără se știi la care să te oprești. Tocmai mai târziu, când te deștepți ca dintr'un vis, îți aduci aminte de câte ce-va; dară de tot ce ai văzut nici odată.

Și, precum am mai zis'o, ca să aibă

cine va idee de ceea ce este aci, trebuie să vie să vadă și cu ochi trupului, și cu ochii minții, ca să creadă Alt-fel vorbele mele sunt foarte slabe și neputința mea vădită ca să spue aidoma, lucrurile cum se află în starea lor firească.

Eu m'ași prinde că frumusețile naturale din țara noastră nu crez să fie mai pre jos de cât cele deprin alte țări și totuși sunt mulți avuți la noi cari știu să povestească ca dintr'o carte pe de rost tot ceea ce este în țările străine, fără să aibă măcar o idee slabă din ceea ce află la noi.

Când era să eșim din peșteră, călăuzul nostru, ca și băiatul, unul din cei pe cari îi găsirăm înconjurându-ne la sosire care intrase cu noi, începând să ne ceară lumânările care mai rămaseră. Fie-care din tr'ntii voa să le aibă. Călăuzul nostru le pretinde cu dreptul că ne-a călăuzit, cestă lalt cu dreptul că el nu are să fie plătit cu nimic. Noi hotărârăm să li le împărțim pre din două, și acestuia din urmă să i'dam și lui câte ce va. Toți îi dădurăm. Când veni și rândul meu, îi pusei și eu în mână o monedă. El se adresă către mine și mi zice:

— Dumneata, Domnule, mi-ai mai dat.

— Când, mă?

— Adineaoră când am dat mere cuconiței.

În adevăr, că pe când veneam la peșteră, Elena văzuse un măr încărcat de roade și ceruse, pentru că el era p'acolo. Băiatul, fără preget, și cu o bună cuviință se sui îndată în pom și îi aduse câte-va mere. Eă, văzând atâta am scos și i-am dat un bacșiș.

Vrusei să glumesc cu dânsul și-i cerui înapoi banii. El îmi respuse:

— O! o! Domnule, Mortul de la groapă nu se mai întoarce.

Vruseiū să știu ce fac ei cu lumînările, crezând că, le vînd la alți călători.

— Cu ele, Domnule, ne luminăm casa noaptea.

Ne-am mulțumit cu răspunsul lui, am eșit, am încălecat și am plecat. Soarele da în deseară. Ne-am grăbit, că să nu ne apuce noaptea printre crăpăturile munților, și să scăpăm de piedecile ce ne punea trecerea gărlitei cărtitoare și vrășmașe. Am resuflat din rărunchi și am mulțumit Domnului că am eșit la liman, cu fața curată, însă rupți de osteneală.

Și viind printre ferestrae, printre butuci de lemne, respândiți în coaci și în colo, carii așteptau să fie dați la lucru, prefăcându-se în scânduri, printre bolovanii de piatră, ca să ajungem mai curând la vama Buliga, unde se comandase la casa unui țeran pe coastă de munte, să ne pregătească ce-va de mâncare.

Aci dacă am ajuns, eram lihniți de foame, de par-că nu mâncasem cineștie de când.

Țeranca ne-a așternut mai multe zăblae și ne-a întins o masă de ne-adăoga pofta de mâncare. Mai mulți flacăi și băeți, sprinteni ca niște căprioare de munte, alergau în toate părțile ca să ne gătească mai curând cele spre mâncare.

Am început prin a le gusta țuica. Apoi așezându-ne la masă, ni se aduse câți-va puț fripți, unt proaspăt, cu mămăliguță pripită, lapte bătut, minunat de gustos. Aceste toate fură dumicate, date pe găturile noastre și inghițite cât te-ai șterge la ochi.

Și...

Ghici, ghicitoarea mea: Am o vacă lăptoasă, când voiū s'o mulg, o înțorc cu picioarele în sus. Ghici ce e?

— Plosca.

— Așa. Aveam cu noi o ploscă ca de trei oca plină cu vin. Nu trecu mult după ce ne puserăm la masă, și unde începu și ea, ca o năsdărvană, a umbla din mână în mână, și a ne săruta, după pofta inimei noastre. Se roti ca de vr'o trei patru ori, și ne fu de ajuns.

Cei ce ne slujiră la masă apoi îi suflară în fund.

Toată cina noastră,—căci cină fu,—ne a costat șapte lei noi. Cam scumpoară, nu e vorbă, dar fu efină, socotind buna-voința cu care ne-a fost dată la acel loc, și grăbnicia cu care ne-a slujit acei munteni.

Să ne fi văzut cine-va cum îmbucam, ca de frica morții, și cum îi dam fălci, bolnav să fi fost acel cine-va, și tot i s'ar fi făcut și lui poftă de mâncare.

Ne-am grăbit să plecăm, că se înserase. Noi ne bizuisem în lumina lunii; căci era luna plină, și când luna este plină, resare de cu vreme.

De astă dată Mitocanca,—așa îi zic la București, când luna este plină,—nu știu de ce, dară îi venise poftă să se joace cu noi d'a ascunsele.

De joc ne arde noă acum?

Suind dealuri, coborând văi, trecând preste bolovanii de piatră, abătând câte vr'o prăpastie, am fi dorit să ne vie luna în ajutor cu lumina sa de noapte.

Dar ea, ursuza, când se ascundea printre fundurile munților, când se da pe după câte o stâncă, saū pe după câte vr'un copaciū, și ne făcea cu bîz!

Intunerecul se lăsa mareū, drumul se făcea și mai anevolos. Și noi sileam să ajungem la Rucăr, pe un drum lăturaș, căci șoseaoa era în lucru.

Tocmai după ce suirăm un deal, începu și ea a ne împrumuta nițică

din lumina ei. Eă credeam că se mi-
lostivise spre noi, mai cu seamă că
era și copii cu noi; și voește să ne
înlesnească oare-cum calea.

Și socotiți că așa fu?

Fugiți d'acolo, nu mai credeți.

Ea, ca o mitocancă, de dupe câte
un pisc de munte, ne da cu tifla, și
apoi se ascundea după câte o perdea
de nuori, și tot ast-fel până ce am
ajuns la Rucăr.

Și descălecând, ne-am suit în tră-
sură și am plecat la Câmpu-lung, pe
șosea bătută. Seara era liniștită, aerul
răcoros. Nu mai de drag îți era să
călătorești. Am fi voit să se ridice și
luna ca să ne bucurăm de încântă-
toarea priveliște a văilor dintr'o parte
și a munților din alta. Șoseaoa era
bună. Mitocanca trăgea perdelele, se
uita la noi făcând haz de nemernicia
noastră. Noi o rugam cu cerul cu pământul să-și arate fața în toată stră-
lucirea ei. Ea făcea nazuri

Când socoteai să zici Doamne a-
jută! atunci ea trăgea perdelele. Pare
că auzeam chicotele de ris mitocă-
nesc și năzuroase de după perdea.
Tocmai când suirăm culmele cele mai
înalte de pe șosea ale muntelui Ma-
teias, și eram gata a scobori și a ve-
dea văile despre Nămăești un vânt u-

șurel ne mângăia perii și obrazul. Pa-
sămi-te i se făcuse și lul milă de a-
tâta rugăciune ce făcusem Lunei. El
se hotărâ să ne resbune. De odată
risipi norii, perdelele năzuroase se
șterseră de pe cer, care rămase lim-
pede ca sticla. Ar fi voit caprițioasa
de lună să se dea după vârful mun-
ților, dară era prea târziu. Ea era a-
cum sus. Și totuși pare că nu voia
să lumineze cu strălucirea ce dă iu-
biților ei. Noi însă ne-am mulțumit
și cu ce vru ea a ne da, ne-am să-
turat ochii cu privirea asupra văilor
despre Nămăești, și așa până a casă,
unde ajunserăm către miezul nopții.

Aci, dragii moșului, curmez pove-
stea despre cele ce am văzut la Cămp-
pul-lung, în anul 1884. Timpul ne
chema la trebile noastre; ne ușura-
sem, vezi, de greutatea ce aduseserăm
cu noi.

Dacă voiți mai avea zile, și voiți
mai veni încă o dată, vă făgăduesc
să vă mai spui cele ce voiți mai
vedea.

Totuși, sfătuesc și pe mare și pe
mic, și pe bogat și pe sărac, ca o
dată măcar în viața lui să meargă la
Câmpul-lung, să se îndestuleze de
frumusețile ce firea a dat prejmete-
lor lui.

P. Ispirescu.
cu legător-tipograf.

S'AU INCHIS

Ochii ei frumoși și negri s'au închis azi pentru mine,
 In oglinda lor adâncă nu mai pot să mă privesc;
 Ah! și gluma și surîsul dupe buzele-i divine
 Aă perit. De azi cu cine voi putea să mă vorbesc?

Cum știa să îmi zîmbească, cum știa duios să plîngă,
 De-i vorbeam de-a mea iubire săă zdrobit dacă plîngeam!
 Dar acum, pustietate și 'ntunerec e pe lângă
 Sufletu-mă setos de dēnsa, pentru care măi trăeam.

O s'aud și alte glasuri, înșirând la vorbe goale,
 O să ved și ochi multime, negri, mari și luminoși;
 Dar nu glas care c'al dēnșii sufletu să m'îl rēsoale
 Dar nu ochi să mă privească ca ai dēnșii de duioși.

Ochii ei frumoși și negri s'au închis azi pentru mine,
 In oglinda lor adâncă nu mai pot să mă privesc;
 S'a dūs dēnsa, s'a dūs totul, căci în lumea mare, cine
 Măi e oare cu viață, de cât eă care-o jelesc?

Tall.

S M A R A N D A

— NUVELA —

Plecasem din București cu gând de a nu mă mai întoarce. Era pe la începutul toamnei, când frunzele îngălbenesc și ofticoșii se întorc de pe la băi, ca să dea ortul în țara strămoșească. — Zgomotul orașului mă făcuse așa de nervos, monotonia mă dezgustase așa de tare, că simțeam nevoie de liniștea câmpului, de schim-

barea traiului și mai ales de pacea sufletească, într'un loc retras, departe de lume, departe de supărări.

Ideia plecării îmi venise pe negândite, și fără să'mi ved prietenii, fără să 'ncheiă micile socoteli ale multor relațiuni din viața mea trecută, lăsaî totul, ca și cum aveam să mă întorc a doua zi, și zisei remas bun numai

oraşului, în care petrecusem mai bine de zece ani, în care avusesem primele visuri ale tinereţii mele.

Pe drum îmi veniră în minte toate orele de mulţumire ce gustasem altă dată, mi se înfăţişară imaginile multor fiinţe ce mi fuseseră apropiate, începeam chiar a le regreta, dar când ajungeam la timpii din urmă, în care fie ce clipă de durere distrusese câte un an de fericire, îmi stămpăraî regretul, drumul deveni mai uşor, gândul trecutului mă părăsi şi avui înainte numai viitorul.

La ţară! Acolo aducerea aminte se înneacă într'un ocean de desfătări nevinovate, inima scutură rugina multor patimi rozătoare, ochiul vede mai departe şi pieptul răsuflă mai cu tărie; acolo, dimineaţa e cel d'întâi călător cu care te întâlneşti, seara cea din urmă mulţumire ce aştepţi dupe seninătatea zilei. De unde ai alergat dupe amor, dupe vanităţi, alergî dupe fluturi şi miros de flori, de unde erai egoist şi viclean, devii mărinimos şi sincer; îţi simţi întreaga fire preschimbată, trăeşti fără greutate şi simţi fără durere.

Singurul meu tovarăş, era unicul prieten credincios, un bătrân servitor, care mă văzuse crescînd şi căruia nu-i scăpase o literă din cartea traiului meu. Amîndoi plecasem cu câte ceva, el cu devotamentul de a nu mă părăsi, eu cu amărăciunea unui amor fără speranţă.

Aerul de ţară e cea mai eftină doctorie pentru amorezaţi, şi bătrînul Mitran repeta mai tot-d'auna aceste

cuvinte, dându-mi-le ca o reţetă iscălită de ironia sa bine-voitoare.

Nu era zi în care, pe prispa casei săteşti unde locuiam, să nu stăm la vorbă câte-o oră sau două: el să mi povestească de pe când era cătană ungurească, eu să i fac felurite întrebări, lui, care ştia multe lucruri ciudate de pe la moşi şi strămoşi.

Toamna o trecurăm cu uşurinţă şi când începu frigul ne adunam mai de vreme în casă, şi, la gura sobei, urmam a sta de vorbă: Mitran îmi povestea, eu îl ascultam.

Uitasem de mult oraşul, şi-apoi treburile ce cătasem să am la ţară, nu mi-ar fi dat voie să mă mai gândesc. O singură idee mă neliniştea şi mă făcea să tresar câte-odată, când mă întrebam, ce va fi devenit fiinţa pe care o iubisem atât de mult, şi care neavînd timpul să mă poată iubi, mă văzuse plecînd de-odată, fără să ştie pentru ce. Când mă gîndeam că poate se va fi măritat, un vîl negru se aşternea în faţa ochilor mei şi mi părea că se învârteşte casa cu mine.

În prima zi în care o văzusem, un fior straniu mă prevestise de o suferinţă neînălăturată. Aşa se şi întâmplă: abia începusem s'o iubesc, şi de-odată cu întâile încântări, veniră şi întâile deziluzii. M'ar fi iubit poate, dar ce mi-ar fi folosit; ea nu putea fi a mea. Buzele mele nu s'ar fi putut lipi de buzele ei; braţele mele nu s'ar fi putut încrucişa de talia ei, vorbele noastre de iubire nu s'ar fi întălnit nici-odată. Între noi se ridicau ziduri înalte, împietritele ziduri ale

prejudecăteii, și amândoi, de o parte și de alta a acestor ziduri, ne-am fi privit mult și bine prin ferestrele ce ar fi fost întredeschise, dar numai atât. Părinții ei, ca mulți alții, aveau aspirațiunii mai mari chiar de cât meritele, și... un poet, un biet înnegritor de hârtie e foarte rar ținta unor asemenea aspirațiuni. — Prevedeam și imi puneam înainte toate pîdicile, și fără să ajung la acel grad de iubire, la care judecata orbește, mă hotărâi să disper mai din vreme de cât mai târziu. Iar, fără să'mi laud mărinimia, cugetai omeneste și'mi zisei : mai bine o singură victimă a amorului, de cât două prăzi ale nenorocirei.

Ast-fel sfârșisem înainte chiar d'a începe, și nimeni nu știe ce-am suferit într'o oră, cât nu se poate suferi în ani îndelungați.

Acea suferință încă lăsase urme în sufletul meu, și la gura sobei, alături de Mitran, cercam să'mi ascund flacăra din inimă, reflectând asupra flăcării din sobă.

Uitarea, — balsamul cel mai bine-făcător al suferinței, ușa dupe ale cărei zăvoare totul rămâne mut și pustiū, noaptea prin care nu mai strebate lumina, nu venise încă pentru mine, și cu cât eram mai vesel și mai neîngrijat, cu atât eram mai demn de compătimire.

Intr'o seară, Mitran îndrăzni să'mi povestească una din dragostele lui din tinerețe : vorbea cu atât foc și clătina din cap cu atâta părere de rău, că-pomenind și numele reposatei, — căci de nevasta lui dintâi imi

povestea, — două lacrimi mari îi șerpuiră prin brazdele obrazului, și tăcu un minut, pentru a începe iar, dar pe alt ton, cu alt fel de cuvinte, căind pe acei care au neghîobia d'a se însura.

— Hei! zicea el, — lesne te însori și de voe te desori, dacă nu 'ți-e să fie; — dar când moartea te poate dessura pe neîntrebate, mai bine rămâi holtei bătrân, de cât cu ahtul la inimă. Or, dacă ai iubit d'an fuga, știi cel puțin că nu te vei împedica d'o groapă cu crucea la căpătâiū.

Și d'al d'astea înșira multe bătrânul Mitran, ca și cum ar fi pildit pe socoteala mea, cătând să reînnoiască cu totul vechimea ideilor mele.

— Vezi, mai adăoga el, sunt creștin d'aproape cinci-zece de ani, și încă n'am uitat năpăstiile însurătoarei. Mai bine mă opărea soacră-mea cu-un ceun de fertură, când m'am dus să-i cer pe ficăsa, de cât imi punea din'nainte garafa incolăcită cu șireaguri de strafide. Chip, așa se făcea pe la noi pe vremea aceia, și noi dam năvală ca orbu la 'ntunec.

L'ași fi ascultat toată noaptea, dacă tăciuniū din sobă nu s'ar fi prefăcut în cenușă și dacă nu'mi năștea dorința d'a rămâne singur, să mă părăsesc gândurilor ce'mi deșteptase povestirea lui Mitran.

El se duse să se culce, iar eu rămăseiū între patru pereți, lungit în patul meu și cu ochii în tavan. Nu știū când adormisem, dar când mă deșteptară plescăiturile feștilei ce era

pe sfârșite, cocoșii cântau de ziuă, și eu încă nu mă desbrăcasem.

Cât îmi fusese somnul de scurt atât îmi fusese și odihna. De-acolo zadarnic aș fi mai cercat să dorm.

Mă sculaî, luaî blana pe spinare, deschisei ușa, care scârții ca osia neunsă, și eșii în ogradă. Era încă noapte. Plecaî prin sat, stârnii dulăii de prin șirele de pae, puțin rămăsese să nu fiu hărțuit; dar mulțumită bățului ce luasem cu mine și mai ales caraulei ce'mi venise în ajutor, — ca să mă injure apoi printre dinți, — ajunsei la marginea satului și de acolo o luaî pe malul Buzelui în sus, — căci pe marginea acestui rîu era satul în care locuiam.

Fermecat dac'ași fi fost, or ispitit de vr'un duh necurat, tot nu mi-ași fi lăsat așa de lesne culcușul, ca să plec pe vreme de iarnă, râvnind poate să dau bună dimineața vr'unui lup flămând. Dar era o lună așa de frumoasă și zăpada așa de albă, că nici zioa nu mi s'ar fi părut atât de încântătoare.

Când se luminează de ziuă, căutam urmele pe unde mă dusesem, — mă întorceam ostentiv de nesomn și de greutatea părții pe care alunecasem de mai multe ori.

De-ar fi fost noaptea Bobotezei, muerile din sat ar fi zis că mă întorc de la vr'o biserică părăsită, dar ele își încărcău brațele cu tizicul de prin ogradă, și repede fugeau prin case ca să incingă ale vetre degerate.

Când ajunsei acasă, Mitran se stârcea pe prisă într'o sarică imprumu-

tată de la vecin. Își făcu cruce, când mă văzu și numai cu ochii perea că mă întreabă.

Mă făcuî niznai, și vrusei să intru.

Pasămite, lângă Mitran, mai era o juvină.

O fetișcană, nici tuma tuma nici prea prea, — îmbrobodită până pe sub nas și cu mâinile vârâte în ambele mâneci ale unei polcuțe cam slab căptușită.

— Dar asta? Cine-e? întreabă pe Mitran cam pieziș.

— Asta? strigă năzbutea de bătrân cât îi lua gura. Asta e Smaranda, fata lu..... cum îl chema ,fă, pe tat-tu?

Fata plecă ochii în pământ, iar el urmă :

— Smaranda de, — a de n'are nici tată nici mamă, nici al noulea neam.

— Cum? Orfană? îl întrebă eu, împins de oare-care compătimire.

— Apoi, vezi D-ta, dacă n'are nici una nici alta, se n'țelege că așa trebuie să fie.

Se vede că Mitran călcase cu stângu, când se sculase, de vorbea tot d'andăratelea, cu mine, stăpânul său.

Mă făcuî că nu bag de seamă; dar îl mustrai puțin de ce nu pof-tise fata în casă, la căldură; apoi intrai să'mi dezmoțesc picioarele.

Vorba aceia, Mitran prinsese de capital mustrarea mea, că nu zăbovi a intra cu fata în tindă, unde se așezară la vatră, ca să'mi fearbă laptele.

Nu trecu mult de când intrasem în odaie, și Smaranda lu cum l'o fi chemat pe tată-său, în loc de ciașca cu lapte, m-aduse un castron cu pa-

pară, da ce papară, par'că n'ar fi fost numai cu lapte.

Mă prinse mirarea de hărnicia fetei, mai ales că nu'și avea rostul în casa mea. Totuși, îi mulțumii orășenește, ba chiar o întrebai cum și ce fel, a-decă, doamne iartă-mă, îi zisei să'și mai sumeată barișul, ca să-î văz cinstita față.

Ei! Apoi nea Mitran nu era numai cu degetu în gură, — de sta la sfat c'o fată așa de frumoasă, că frumoasă era, ce e drept. Păcat că n'am vopsele la îndemână s'o zugrăvesc.

Or-cum, gluma e tot glumă; fata eși iar în tindă; iar eu îmi mâncai papara. Și zău! ce tiranie de om, tocmai dupe ce-am mēncat'o pe toată, îmi păru rău că n'am lăsat și pentru ei, măcar d'o gustare. Dar nu e nimic, îmi zisei, și rechemai pe Smaranda, nu doar că doream s'o mai văz, dar o rugai să mai facă o papară, pentru ea și pentru Mitran.

Ea prinse bucuros. Peste un ceas, când vrusei să mai es prin sat, îmi aruncaiu ochii în tindă: Mitran îș'î îndesa pe gât papara fierbinte și ploscotorea gămanul de par'că se învârtea roțile morilor la gura lui Smaranda se uita la dēnsul cu mulțumire; ea nu mânca.

Fără să'mi dau seama de ce, — a-ceastă ființă îmi inspiră oare-care interes. Plecai însă și mă întorsei tocmai la vremea mesei.

Smaranda se făcuse de gazdă și pace bună. Când intraiu în casă, o găsiu punēnd masa, dar ce fel? Cum e dat femeii celei mai harnice și cu-

rate. Îmi răscolise toate albiturile până gāsise tot ce aveam mai curat. Tacăturile erau frecate de luceaū și așezate ca de cel mai iscusit sofragiū. — Dar ea, Smaranda, — ași, — nu mai era Smaranda de dimineață; puteai să'î zici cuconiță, fără să'î fie teamă că te păcălești. Se gătise frișca, de era tot una de drăgălașe.

Indată îmi aruncau ochii spre uneltele mele de îndeletniceală frise-rească, și'mi vėzui pepteni și peria alt-fel de cum le lāsasem, pudra ce'mi servea la ras, era rāsipită puțin, în sfārșit fata își vīrāse făcălețul în puțina cu miere.

Da ar fi putut să nu dea cu pudră, că pelița tot albă și fragetă ar fi rămas; putea să nu'și pleptene cărlionții; că ar fi fost tot negri și mătāsoși. Or cum, aci'mi venea a erede că Mitran îmi căta leacul cu lumīnarea, accă întâmplarea mă făcea să deschid ochii și să vėd că mai sunt femei frumoase, afară de aceea pe care o iubeam.

Nu mă putui stăpāni să nu întind vorba cu Smārāndița, — că așa se cade să'î zic; — iar când vėzui că'î și deșteaptă, de acele deșteptăciuni naive dar pline de îndrāsneală, îi zisei să pue două tacături la masă, și ea nu zise ba, când o poștiu să māncām amāndoi.

Să fi vėzut veselīa lui Mitran, care ne servea ca o fată mare. Simțea el ce simțea și mai că i-ar fi dat inima brānci să ia vorba cam în răspār.

Dar de, il obicīnuisem cu căluș la gură, și numai când se scula din

pat cu stângu înainte, îl ertam de îndrăsneală.

Cu una cu alta, trecură câte-va ceasuri dupe masă, și vorba tot vorbă.

Câte nu'mi spuse sërmana copilă, de la nașterea sa și până în ziua aceea !

Imi spuse că d'abia ține minte pe părinții săi și că a crescut în casa boerului, adică a proprietarului moșiei; dar că boerul, plecând de mai mulți ani în țeri streine, cu nevastă cu tot, vînduse moșia oblăduirei, și că ea rămăsese fără căpătâiu, trăind când la lea cutare, când la surata cutare. Imi mai spuse că boerul îi lăsase un fișic mare cu galbeni, ca să aibă zestre de măritat, pe care ea 'i dăduse cu dobîndă popei, și că hoțul de popă le mîncase anafora. Tot ce-i mai rămăsese de la boer, adăoga ea, era că știa să scrie și să cetească, dar ce'i folosea ei cartea, când chiar popa și dascălul ar muri de foame dacă n'ar avea pămînt să muncească și când chiar zapciul era dator până 'n urechi.

Prinsei atîta milă de drăgălașa copilă, că începu a mă gîndi în diferite chipuri, cum să fac s'o ajut. Aș fi putut să'i dau bani; dar cugetai că așa d'o dată, prin deșteptăciunea ei, mă va socoti între cei care fac milă neomenoasă; i-aș fi propus să'i schimb traiul și soarta, dar lezne mergi la vale și anevoe la deal; așa că mă mulțumii s'o compătinesc de-o cam dată, iar ca să mai treacă vremea, îi detei o carte, — mi se întîmplă tocmai Elena a lui Bolintineanu, — și o pusei să'mi citească.

Mă așezai lângă ea și ascultam cu câtă dulceață rostea și întona cuvintele. Une-ori relua de câte două ori frasele ce i se păreau mai frumoase, ceia ce dovedea cât gust avea de cetit și cât 'i era de dezvoltat simțul frumosului. Din ce în ce imi devenea mai simpatică. Voiam s'o ascult cât mai de aproape, să se întîlnească chiar respirarea ei cu a mea, și dulceața glasului ei să vibreze cât mai adînc în pieptul meu.

Pe nesimțite, imi strecurai mîna pe lângă mijlocul ei, imi rezemaî capul de umărul său și puțin câte puțin imi lipii obrazul de pieptul ei rotund și pietros, pe când, într'o uitare copilărească, ea citea cu atîta lăcomie, că nu tresări de cât când o săruta pe gât și o strânsei cu brațul de mijloc.

Atunci, obrazul i se înroși; făcu o mișcare de respingere, lăsă cartea din mînă, și, sculându-se în picioare, se rezemă de masă, pironind ochii în pămînt.

Fier să fi fost și tot l'ar fi pătruns schinteile ce păreau că es din obraji ei rumeni și aprinși, dar încă e, care eram în vrîsta cea mai lezne de inflăcărat.

Mă dusei lîngă dînsa și încercai să'i ridic vîlul timidității; mă sili însă să pricep că iuțea e bună pe cîmp de rezboi, dar că rezboiul dragostei avea cu totul alt-fel de tactică.

Cuvintele ei însă nu mă opriră d'a nu o săruta de mi de ori, fără a'mi da dreptul de cât a o strînge în brațe ca p'un copil.

Nici nu simțirăm când trecu ziua ; iar când veni Mitran să ne întrebe dacă ni s'a făcut foame, ea citise romanul lui Bolintineanu mai mult de jumătate, pe când eu adormisem pe genuchișii ei.

La intrarea lui Mitran în odaie, ea mă deșteptă netezindu'mi obrazul, se uită apoi lung în ochii mei încă somnoroși, apoi se sculă de unde șezuse se duse la fereastră, pe care 'și reze-mă coatele privind afară.

Mitran 'mi făcu un semn, eu mă prefăcuî că nu 'l pricep. Îi spuseli însă să pregătească de masă, și dupe ce eși, mă dusei la fereastră, lângă Smaranda.

Imi rezemaî coatele lângă ale ei, și stăturăm mult timp astfel fără a vorbi. În fine ea întrerupse tăcerea :

— Ce seară frumoasă !.. îngână ea cufundându'și privirea în ernatica seninătate a cerului.

— Da ! Frumoasă seară ! repetai eu și o coprinseli de mijloc.

— Lasă-mă ! zise ea. Voiu să mă duc. E târziu, și n'am lipsit nici o dată așa de târziu de-acasă.

Ca un fulger îmi trecu prin minte judecata cea mai înțeleaptă, și o lă-

saî să se depărteze de lângă fereastră.

Până să se pregătească de plecare, eu îi făcuî un pachet, cu mai multe obiecte ce luasem cu mine de la oraș, apoi îl dedui, fără să mă tem că nu 'l va primi.

— Te las cu bine, zise ea. Dumnezeu să 'ți dea sănătate c'ai fost așa de blând cu mine.

Eu o luaî de ambele mâini și o sărutaî frățeste.

În același timp, Mitran apăru în ușe.

Smaranda își trase mâinile dintr'ale mele, îmi aruncă o ultimă privire și se îndrepta spre ușe.

Vrusei s'o rechem, dar ceva neînțeles mă opri.

Mitran care păru că 'mi ghicește intenția, îmi zise :

— Un cuvânt dac'ai fi zis, ea s'ar fi întors.

Mă repezii spre ușă, o strigaî pe nume ; dar ea dispăruse.

Cugetaî atunci mai limpede și văzui, că eu, care acuzam prejudecățile altora nu eram mai puțin prejudițios.

Făcusem deosebire de naștere, dupe cum alții făcuseră cu mine deosebire de pozițiune socială.

Th. M. Stoenucu.

POEZII

DE

D-NA MATILDA CUGLER-PONI.

Sunt veacuri întregi de când secul urât încearcă să dovedească, prin probe materiale și nemateriale, că secul frumos ar fi înzestrat de natură cu o doză de nesimțire, — sufletească bine înțeles, — mult mai pronunțată de cât a sa. Negreșit, faptul că, — în chestiuni de inimă, — o femeie este tot-d'auna mai dificilă și mai la adăpost ca un bărbat, și că acest din urmă trebuie să lupte în potriiva celei d'întăiu, se bazează pe principiul că, acolo unde e mai multă rezistență este și mai multă nesimțire; ast-fel că bărbatul, care se luptă să învingă rezistențele, este susceptibil de a fi impresionat mai ușor, d'a suferi mai repede, a cugeta mai adânc, a se plânge mai mult. Toate acestea, rafinându'i atât cugetarea cât și simțirea, ridicându'l chiar în regiuni mai înalte ca cele comune, îi deșteaptă o serie de idei mai nobile și mai estetice ca cele din limbajul ordinar, apoi un fel de vanitate neînțeleasă îl silește să e emită, și ajutat de inspirațiune, le scrie, caută să le imbrace într'o formă armonioasă, care să gădile urechia, și iată versurile, iată poezia.

Femeia însă, de și la început se lăsa a fi acuzată de nesimțire, pe nedrept poate, văzând situația ce crea bărbatului prin propriile ei arme, văzând că acest acuzator începe a'și susține drepturile în chip armonios, suav și glorios chiar, deveni invidioasă de gloria lui și căută reprezentante în secul ei, prin care să arate că și femeile simt, și ast-fel de unde erau numai poeți, începură e fi și poete.

Negreșit, multe sunt lițele care trudesă pământul de la crearea lui, — unele au trăit și au despărut, altele au început dupe ele,

multe au continuat târziu de tot și cu traiu și cu propășirea, și între aceste din urmă suntem și noi. Cum toate sunt cu rânduială în lumea aceasta, ne venise de mult rândul să avem poeți, trebuia dar să ne așteptăm și la poete.

Secul frumos și-a găsit și la noi reprezentante întru ceia ce privește simțirea poetizată. Am voi să cităm chiar unele din ele, dar de teamă să nu fim indiscreți, păstrăm dreptul a le cita pentru cazul când am obține grațioasa autorizare, iar ca să ne urmăm vorba, deschidem *un volum de poezii*, de *D-na Matilda Cugler-Poni*, tipărit de curând în editura librăriei Socec.

Poeta, — care colaborează și la Revista noastră, — începe ast-fel :

Când ceva mă necăjește,
Or ce chin, ce dor să fie,
El la mine se preface
Vrând nevrând în poezie.

Și aceste lacrimi scrise
Isvorăsc neîncetat,
Când de mult pe cele-l'alte
Lacrimi, timpul le-a uscat.

Neapărat, din acei care citesc poezia română, puțin sunt care să nu cunoască poeziile D-nei Matilda Poni și care să nu fi rămas încântați cum D-nia sa, în epoca noastră destul de prejudețioasă, să ia condeiul și încă al poeziei, al sincerității, și să arate în versuri armonioase, că femeile încă au darul de a simți și de a scrie.

Am fi poate mai pretențioși ca mulți din cetitorii poeziilor D-nei Poni; dar credem că nici D-nia sa nu ne-ar sfătui altfel.

Se știe că într'un volum cu poezii numeroase rare ori se întâmplă ca toate să fie reușite; și cum volumul D-nei Poni con-

ține o sută și patru poezii, a trebuit să ne oprim la a XI-a poezie din volum, intitulată: *O poveste*, și să notăm cu satisfacere strofa următoare :

Dar, jalnică de moarte, căci moartea'i fu sfârșitul,
Muri juna domniță de-odată cu iubitul,
Și peste-alor iubire și vina lor cea mare
Pământul negru 'ntinse tăcuta sa ertare.

Dacă am ține socoteală de forma și mai ales de licențele versurilor D-nei Poni, de sigur că am avea mult de zis; diminutivele mai ales ne-ar ține și mai mult la sfat; dar când sunt atâți poeți care s'au celebrizat prin licențe și diminutive, de ce nu s'ar permite și D-nei Poni, care cel puțin armonizează într-un cât va cu gingășia și tonul desmierdător al versurilor sale. Ș'apoi, lipsa de diminutive dă poeziei un ton viril și de. . . .

Quod viro non mulieri licet.

Cu toată lipsa motivată de virilitate în poeziile D-nei Poni, totuși coarda filosofică e atinsă une-orî, de și ușor, precum se vede în poezia următoare, intitulată *Na fost vina ta* :

Ce vrei? așa e lumea. Așa a fost să fie,
Suntem în mâna soartei o slabă jucărie,
Ce astă-zi ne ridică, neprețuit odor
Și mâini, de noi sătulă, ne sfarmă sub picior.

Nu'mi spune de resplată, nu'mi spune de căință;
Nici bun, nici rău, ce face, nu'î prin a lui voință.

Suntem mașine oarbe, purtate ne 'ncetat
De-o mână nevăzută spre-un scop ne mai aflat.

Nu mai gândi la chinuri amare din trecut,
Și nu gândi la zile, ce 'n lacrimi s'au perdut,
Privește fără teamă iubite 'n fața mea,
Am suferit prin tine, dar n'a fost vina ta.

Se știe că în artă, în cea dramatică de exemplu, artistul orî cât de slab ar merge în mare parte a piesei, dacă a avut o scenă sau două prin care să se ridice la înălțime, negreșit artistul nu e mai puțin artist; tot ast-fel și în poezie, câte-va bucăți reușite și e destul să fii poet.

Iar dacă e vorba să dăm ceva *pour la bonne bouche*, cum zic mulți din românii noștri franțuziți, — apoi în tot volumul nu găsim mai nemerită ca poezia următoare :

Atât foc grozavul Etna
Nu coprinde 'n sinul său,
Câtă crudă disperare
Port adânc în pieptul meu;

Și atâtea stele n'are
Cerule dulce 'nseninat,
Câte lacrimi de durere
Și de chin eu am vărsat.

Numa una 'n astă lume
Ah! se poate măsura
Cu nespusa mea durere,
Numai nesimțirea ta!

Iată dar că tocmai femeile care au fost acuzate de nesimțire, întorc armele împotriva-ne și ne atribuesc nouă această.....
calitate.

d'Artanian.

DIN SCRIERILE LUI

CONSTANDIN GOLESCUL

(URMARE)

În decursul călătorii sale, Golescu are pretutindenea ochiul deschis pentru a vedea starea în care se află popoarele Occidentului; mai ales se o-

cupa cu pozițiunea lor materială, cu bogăția și fericirea lor, căutând a pătrunde până la ultimile cauze ale înfloririi lor.

Și atuncea nu se mai poate reține și descrie cu culorile cele mai vii sărăcia și cauzele sărăciei, care bântue pe poporul român. Este partea cea mai importantă din întreaga carte, pe care o reproducem aci. Este oglinda cea mai vie a simțimentului profund de dragoste pentru țară, și de dorință și compătimire cu starea mizerabilă a poporului de jos, stors în miș de chipuri:

Această descriere pe care a-și putea-o numi, *tragică*, ne arată scenaria pe care s'a jucat piesa națională, al cărei eroi era Tudor Vladimirescu.

Ajungem să înțelegem cum din omul blând și pacinic s'a născut un haiduc, sprijinit de iubirea poporului, cum dintr'un sluger un luptător pentru libertate și independență!

* * *

«Vedeți Fraților! fericirea oamenilor celor proști, aceștea mă silesc să arăt pricinile, pentru care birnicul țării Românești, care lăcuaște într'acei bogat și frumos pământ, este într'o sărăcie și într'o ticăloșie atât de mare, în cât un strein este peste putință să crează această proastă stare.

Și că pentru banii de bir, s'a urmat și pedepse, ca să dea cea ce nu are, și atâți câți nu poate agonisi.

O! se cutremură mintea omului, când își va aduce aminte, că făptura dumnezeirii, omenirea, frații noștri au fost câte 10 așternuturi pe pământ, cu ochii în soare, și o bârână mare și grea pusă pe pantecele lor, ca mușcându-i muștele și țințarii nici să poată a să feri.

Aceasta de nu s'a urmat de niminea, împugă-mă pre mine cugetul,

căci scriu o minciună; iar de aș să-vârșit'o un Român cătră frații lui Români, numai ca să se întorcă cu bani mulți strănși, arătându-să cu slujbă cătră stăpânitor, acela citind și aducându-și aminte, împungă'l pe el cugetul, și acum înainte părăsească de acele urmări. Căci condeile nu vor mai fi uscate; și asemenea nu vor mai fi cunoscute numai duhovnicilor, și suferite de pătimași, ci condeii va da în veleagul obștii atât urmările cele spre folosul neamului, cât și cele spre prăpădenia lui.

Alți creștini tot pentru dare de bani au fost spânzurați cu capu în jos, și alți iarăși închiși în coșare de vite, unde le-au dat fum, și alte multe alte asemea pedepsi; pe care, cine-va voi să aște vrea întru care s'a urmat, și obrazile care au avut așa multă bună-voință spre slujbe și bun cuget, cercetează slujbașii de peste Olt, pe care vor avea temere de Dumnezeu.

Aceste nedrepte urmări și nepomenite peste tot pământul, i-au adus pe ticăloșii lăcuitorii întru așa stare, încât intrând cinevaș într'acele locuri, unde să numesc sate, nu va vedea nici biserică, nici casa, nici gard împrejurul casii, nici car, nici boi, nici vacă, nici oaie, nici pasăre, nici pătul cu sămănăturile omului pentru hrana familiei lui, și în scurt: nimica. Ci numai niște odăi în pământ, ce le zic: bordeie, unde intrând cineva nu are a vedea alt, de cât o gaură numai în pământ în cât poate încăpea cu nevasta și cu copiii, împrejurul vetrii, și un coș de nuele scos afară

din fața pământului și lipit cu balegă, și după sobă încă o altă gaură, prin care trebuie el să scape fugând, cum va simți, că aū venit cinevași la ușe-i. Căci știe, că nu poate fi alt, de cât un trimis spre împlinire de bani; și el neavând să dea, orî o să'l bată, orî o să'l lege și o să'l ducă să'l vînză pentru un an, doi și mai mulți, sau la un boiernenași, sau la un arendaș, sau la orî cine se va găsi; ca el să'l slujească acei anî, și banii ce să dau pentru slujba acelor anî să se ia pentru birul lui.

Iarăși zic, că adevărat milostivul D-zeu, este foarte răbdător! Ce era dator această făptură dumnezească, să se robească, ca să dea și ce nu are domnului?

Și apoi intrând cinevași întru acele bordeie ale lor, peste puțină era de a găsi pe trupurile lor și în casă, lucru de zece lei; căci și căldarea cu care o să'și facă mămăliga nu o are fie, i-cine, ci sunt 5, 6 tovarăși pe una. Și când aceștea din norocire prindea de veste când vinea în satul lor zapciu, pocovnicu, căpitanu, mumbașir isprăvnicesc, mumbașir domnesc, fugea atât ei, cât și muerile lor, și copiii care putea fugi, prin păduri și pe munți, întocmai ca dobitoacele cele sălbaticе, când le gonesc vânătorii cu câinii. Căci știea, că prinzându-i nu mai este altă vorbă, de cât cerere de bani, și ei neavând bani, vor lua gârbaciuri pe spinare.

Nu crez, că cel mai rău tiran stăpânitor, văzând chiar cu ochii lui pe această făptură dumnezească, pe a-

cest de o potrivă cu el om, fugând pe munți și prin păduri cu picioarele goale până în genunche și cu mâinile până în cot negre și pârлите, și hațna care o aū pe ei, numai din bucățele, iar copii de tot despoiați, nu crez că nu i se va mula inima, cât de sălbatic și rău va fi, și va mai cerē bani de la o așa stare de oameni. Ci pricina este, căci domniî și noi boerii nu'i vedem pe aceștea nici odată, ci îi ved numai aceea care merg să-i siluească, să-i pedepsească și să îplinească, fără nici o cunoștință de datoriile către omenire.

Pe acest feliu de oameni trimitea stapânirile spre împlinirea rămășițurilor. (Acest feliu de numiri obicnuesc, când vor să strângă din țară bani, fără de nici o dreptate.) Căci mai nainte trimis pe alții, care prefăcându-se că sunt trimiși pentru dreptate, adecă: ca să cerceteze pe Ispravnicî, Sameși, Zapciî, de aū urmat drept la împlinirea dăjdiilor, strâng de pe la lăcuitorî răvașele zapciilor, de doao trei daruri de bani. Apoi peste o luna de zile să trimetea mumbașirul după rămășițuri, cari împlinesc tot acei bani, ce aū dat lăcuitorii odată. Și profesorii de asemenea învățaturi sunt aceea, cari în puținî anî aū cumpărat moșii, aū zidit palaturi, fără de a moșteni avuții părintești, și fără de a fi cunosçute neguțatoriile, prin care aū putut căștiga doao, trei milioane.

Și carele din compatrioți cunoscând numai pre cei despre bălți locuitorî, care aū oareși-ce stare, va zice că nu am bună știință a țerei aceluia îi

voiu răspunde : că nu ne face cinste să înşirăm pricinile pentru care unile sate şi uni din scutelnici şi poslujnici, oareşi-ce să bălăbănesc în lume. Şi mai vârtos, că cum toate sunt fără de orëndueală, şi aceasta este asemenea ; căci am cunoscut sat cu o sută de case pe uă jumătate lude. Dar aceasta nu a fost facerea de bine a stăpânirei după cuviinţa analoghiî a tuturor satelor ; ci şi aceasta este o destulă nedreptate , căci ludele câte s'ar fi convenit să ție aceste o sută case, s'aũ presărat pe alte sate ale boerilor neputincioşi şi ale boerinaşilor ca să fie foarte uşoare acele sate, ale profesorilor, care învăţa pe domni, cum să'şi facă aceste meşteşuguri.

Dar ce m'am întins în zadar ? Toate aceste rele urmări ale lor 'şi aũ luat îndemănare din cele fără de cuvânt iraturi ale boeriilor noastre. Spătăria, băga în casă o mare sumă, vânzând Polcovnicii, Căpitaniî şi alte

asemenea iraturi, care ca nişte speculanţi neguţători, ce 'şi aũ numărat banii, căuta să ia de la norod îndoit.

Aşijderea vedea şi pe vistierul că vindea Isprăvnicii, Sameşii până şi zapclicurii ; şi acestea toţi iarăşi trebuie să ia o asemenea sumă. Şi adăogând toate cele-l'alte iraturi ale tuturor Boerilor, să urcă la o necrezută sumă.

Apoi cu care dreptate acest norod aũ fost dator să ne dea asemenea sumă ? O ! ce amărâtă viaţă al acestui norod, ce lăcueşte pe acest bogat pământ. O ! ce agoniseală nedreaptă cu numire de Iraturi ale boerilor. Nelegiuită şi vrednică este de blesteme, căci aceasta ne-aũ învrăjbit, aceasta stă împotriva unirii, împotriva frăţii, împotriva tuturor celor bune cugete. Aceasta ne-aũ şi sărăcit, vânzarea zic a tuturor Iraturilor de la cea dintăi treaptă, până la cea din urmă.

(Mă opresc aci, fiind espulzat din țară ! Urmarea şi sfârşitul, la întoarcere.)

Dr. M. Gaster.

Bucureşti 17/29. Octombrie, 1885.

B I B L I O G R A F I E.

Aũ apărut de subt tipar :

POEZII, de Doamna Matilda-Cugler-Poni, un frumos volum cu hârtie velină, în editura librăriei Socec. Preţul unui exemplar : 4 lei.

TEORII DE SUBSISTENŢĂ, culese şi prelucrate de D-nul Maior A. C. Ştefănescu, formând două volume, de peste 236 pagine fie-care. Uvrăgiul este autorizat de ministerul de resbel şi este foarte folositor mai ales pentru corpurile şi serviciurile armatei. Preţul ambelor volume este : 6 lei.

Premices en Vers, Poezii franceze de D-nul Heracles G. Rally ; o elegantă broşură pe hârtie de lux. Preţul 3 lei. Se găseşte la toate librăriile şi la autor în Brăila.

